

IUSTINA BURCI

**DICȚIONAR DE MESERII
ȘI FUNCȚII VECHI**

**EDITURA
UNIVERSITARIA
Craiova, 2009**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. ELENA SILVESTRU
Conf.univ.dr. ADRIANA ULIU

Copyright © 2009 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BURCI, IUSTINA

Dicționar de meserii și funcții vechi/ Iustina Burci. - Craiova :

Universitaria, 2009

Bibliogr.

ISBN 978-606-510-729-8

331.542

Apărut: 2009

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România

Tel.: +40 251 598054

Tipărit în România

A

abagér s.m. v. **abagiú**.

abagiú, *abagii* s.m. **1.**

Fabricant sau vânzător de aba (stofă groasă de lână pentru haine țărănești; postav alb). **2.**

Persoană care lucra haine de aba. ○ Et. tc. *abacı*.

accibașă, *accibași* s.m.

Staroste de bucătari (din seraiul sultanului). ○ Et. tc.

accizár, *accizari* s.m.

Persoană care încasa accizele (taxe care se percepeau la bariere asupra unor mărfuri, la intrarea în comune sau orașe). ○ Et. *acciz* + suf. *-ar*.

achingiú, *achingii* s.m. pl.

Călăreț turc care era folosit în recunoaștere. [Var. *echingiu* s.m.]. ○ Et. tc. *akinci*.

actoriță, *actorițe* s.f.

Actriță. ○ Et. *actor* + suf. *-iță*.

acvanaút, *acvanauți* s.m.

Specialist în anumite activități subacvatice. ○ Et. fr. *aquanaute*.

aed, *aezi* s.m. (În Grecia antică) Poet și cântăreț care, la sărbători și petreceri își recita și

cânta singur versurile. ○ Et. fr. *aède*.

aftór, *aftori* s.m. Actor. ○

Et. rus. *avtor*.

ágă, *agi* s.m. **1.** Ofițer sau comandant din armata otomană.

2. (În Țara Românească și Moldova, sec. XIV-XIX) Mare dregător care avea, inițial, atribuții exclusiv de natură militară, apoi și de natură polițienească; [titlul militar ce se adauga la numele propriu, frate mai mare, stăpân, șef, domn, om avut, fruntaș la sate, comandant]. Regulamentul Organic i-a acordat gradul de colonel. *Vel-agă* – mare dregător, comandant al ostașilor pedestri, apoi șef al poliției capitalei, având în subordine judecătoria și închisoarea, cu sarcina de a asigura ordinea și liniștea în orașul de reședință. *Aga de beșlii* – căpetenie de beșlii. *Aga de ieniceri* – persoană care comanda oastea de ieniceri. ○ Et. tc. *ağa*.

aghénș, *aghensî* s.m. Agent al fiscoului.

ahtarlıu, *ahtarlii* s.m. Negustor ambulant de ahtarlâcuri (produse mărunte). ○ Et. tc.

aián, *aiani* s.m. Funcționar turc numit în fruntea administrației unei comune sau unei raiale; persoană care se angaja pentru unele servicii către Stat, în schimbul unor avantaje; notabil, fruntașul unui sat sau oraș, demnitar. ○ Et. tc. *ayan*, cf. sb. *ajan*, fr. *ayan*.

akângíu, *akângii* s.m. Ostaș otoman dintr-o armată nepermanentă, constituită, de regulă, din țărani călare. ○ Et. tc.

akrití s.m. pl. Ostași bizantini care păzeau granițele imperiului în secolele VIII-X. Mai târziu s-au numit limitanei.

alagíu, *alagii* s.m. Persoană care fabrica sau comercializa alageaua (stofă vărgată, țesută cu fire de in și de mătase). ○ Et. *alagea* + suf. *-giu*.

alai bei s.m. Căpetenie de oaste de provincie aflat sub comanda sangeacbeilor (în vremea Imperiului Otoman); comandant de spahii, comandant de district, colonel de jandarmerie. ○ Et. tc. *alay bey*.

alai-ceaúș, *alai-ceaúși* s.m. Căpetenia unei delegații sau a unui alai domnesc. ○ Et. tc. *alay çauș*.

alaríi s.m. pl. Călăreți romani care formau flancul unei legiuni. ○ Et. lat. *alaris*, *alares*.

alámár, *alámari* s.m. **1.** Meseriaș care lucra obiecte de alamă. **2.** Negustor de alámuri (obiecte de alamă). ○ Et. *alamă* + suf. *-ar*.

alăutár, *alăutari* s.m. Persoană care cânta la alăută. ○ Et. *alăută* + suf. *-ar*.

albinár, *albinari* s.m. Persoană care se ocupa cu albinăritul. ○ Et. *albină* + suf. *-ar*.

alebardiér s.m. v. **halebardier**.

alemdár, *alemdari* s.m. Stegar, purtător de steag (alem = steag). ○ Et. tc.

alesătór, *alesători* s.m. Boier de divan, care era însărcinat cu hotărnicirea (delimitarea) moșiilor. ○ Et. *ales* + suf. *-ător*.

alofagíi s.m. pl. Lefegii (mercenari) turci. ○ Et. tc.

almée, *almee* s.f. Dansatoare orientală. ○ Et. fr. *almée*.

alvițár, *alvițari* s.m. Fabricant sau negustor de alviță. [Var. halvițar s.m.]. ○ Et. *alviță* + suf. *-ar*.

amíl, *amili* s.m. Slujbaș, intendent, administrator. ○ Et. tc.

amirá s.m. **1.** Împărat, sultan. **2.** Guvernator. [Var. amirán s.m.]. ○ Et. ngr. *ἀμῖρ ἄς*.

amploaiát s.m. v. **amploiat**.

amploiát, -ă, *amploiați, -te* s.m. și f. Slujbaș, funcționar de grad inferior, impiegat. ○ Et. fr. *employe*.

anagnóst¹, *anagnoști* s.m. Tânăr care citea în biserică, aducea lumânări și îi ținea preotului cârja și cartea în timpul slujbei. ○ Et. sl.

anagnóst², *anagnoști* s.m. Sclav însărcinat, în Roma antică, să facă lectură stăpânilor bogăți în timpul mesei sau al băii, să copieze manuscrise etc. ○ Et. fr. *anagnoste*.

antipát, *antipați* s.m. Proconsul (avea și funcție de judecător). ○ Et. ngr.

antíst, *antiști* s.m. Efor, epitrop, primar (în localitățile din Bucovina din timpul stăpânirii austriece, 1775-1918).

antropográf, *antropografi* s.m. Pictor de portrete în Roma antică.

apár, *apari* s.m. **1.** Persoană care transporta sau vindea apă (cu sacaia). **2.** Corăbier. ○ Et. *apă* + suf. *-ar*.

aponaút, *apanauți* s.m. Acvanaut. ○ Et. *apă* + *-naut*.

apotecár, *apotecari* s.m. Farmacist, spițer, boltaș. ○ Et. *apotecă* (farmacie) + suf. *-ar*.

apród, *aprozi* s.m. **1.** Dregător al curții domnești în Moldova și Țara Românească, cu atribuții (administrative, fis-

cale, juridice) variate. **2.** Fecior de boier care slujea la curtea domnească, în timp de pace sau de război, în așteptarea vârstei pentru a fi boierit. **3.** Slujbaș care păzea sălile și introducea publicul în unele instituții (judecătoria, tribunale, prefecturi, ministere etc.). *Vel vornic de aprozi* – mai-marele peste aprozi. *Aprozi de divan* – 50 de slujitori, folosiți de domnii Moldovei pentru a încasa dările de la răuplatnici, sau a-i aduce cu forța la judecată pe cei care nu s-au prezentat în ziua hotărâtă. ○ Et. magh. *apród*.

aquárii s.m. pl. Scalvi publici din Imperiul Roman, care erau obligați să întrețină apeductele, fântânile și izvoarele.

arabagíu s.m. v. **harabagiu**.

arătór, *arători* s.m. Plugar. ○ Et. *ara* + suf. *-tor*.

arândás s.m. v. **arendaș**.

arândășiță s.f. v. **arendășiță**.

arândășoaică s.f. v. **arendășoaică**.

arcaliú, *arcalii* s.m. (Persoană) influentă, cu putere, care se bucura de credit la Poarta Otomană. ○ Et. tc.

arcár, *arcari* s.m. Fabricant sau negustor de arcuri. [Var. *arcáriu* s.m.]. ○ Et. *arc* + suf. *-ar*.

arcăș, *arcași* s.m. Soldat specializat în mânăuirea arcului sau a săgeții. ○ Et. *arc* + suf. *-aș*.

arcebuziér, *arcebuzieri* s.m. Soldat înarmat cu arcebuză (veche armă de foc, asemănătoare cu pușca). ○ Et. fr. *arquebusier*.

arenár, *arenari* s.m. Gladiator care lupta în arenă. ○ Et. lat. *arenarius*.

arendár s.m. v. **arendaș**.

arendás, *arendași* s.m. Persoană care lua (în trecut) în arendă un bun, mai ales o proprietate agricolă mai întinsă. [Var. *arândăș* s.m.]. ○ Et. *arendă* + suf. *-aș*.

arendășiță, *arendășițe* s.f. **1.** Arendășoaică. **2.** Femeie care ținea în arendă un bun. [Var. *arândășiță* s.f.]. ○ Et. *arendaș* + suf. *-iță*.

arendășoaică, *arendășoalice* s.f. Soție de arendaș; *arendășiță*. [Var. *arândășoaică* s.f.]. ○ Et. *arendaș* + suf. *-oaică*.

arét s.m. Pază militară, gardă. ○ Et. fr. *arrêt* (a opri).

argát, *-ă, argați, -te* s.m. și f. Slugă angajată la țară, pentru o perioadă mai lungă, pentru muncile mai grele dintr-o gospodărie. ○ Et. bg. *argat*, ngr. *argátis*.

argăsitór, *argăsitóri* s.m. Tăbăcar. ○ Et. *argăsi* + suf. *-tor*.

argintári s.m. pl. Vânători (de demult) de icoane și de diferite obiecte bisericești. ○ Et. *argint* + suf. *-ar*.

argós, *argoși* s.m. Preot căruia i se interzicea să officieze, parțial sau total, pentru o perioadă de timp. ○ Et. ngr. *argos*.

arhidiácon, *arhidiaconi* s.m. Funcționar pe lângă mitropolit sau patriarh, pe lângă care mijlocea audiențe; ținea ordinea între ceilalți diaconi și aducea la îndeplinire însărcinările pe care le primea de la șefii săi. ○ Et. sl. *arhidijakonŭ*.

arhidúce, *arhiduci* s.m. **1.** Mare duce. **2.** Prinț din dinastia domnitoare în Austria (Austro-Ungaria, din 1867 și până în 1918). ○ Et. fr. *archiduc*, lat. *archidux*.

arhierárh, *arhierarhi* s.m. Cleric care deținea rangul cel mai înalt între ierarhi. ○ Et. *arhi-* + *ierarh*.

arhieréu, *arhierei* s.m. Episcop sau vlădică fără episcopie. ○ Et. sl. *arhierei*.

arhiátros, *arhiatroși* s.m. Medic personal al domnitorului, în epoca fanarioților; era, în același timp, medic al domnitorului și însărcinat cu supravegherea serviciilor sanitare și a farmaciilor (în Țara Românească

și Moldova). ○ Et. ngr. *ἀρχυατρός*.

arhimandrit, *arhimandriți* s.m. Stareț al unei mănăstiri mari; supraveghea întreaga viață religioasă și particulară a monahilor. ○ Et. sl. *arhimandritŭ*.

arhistratég, *arhistrategi* s.m. **1.** Generalul comandant suprem al armatei unei țări în timp de război. **2.** Generalul-șef al unei armate. [Var. arhistratíg s.m.]. ○ Et. fr. *archistratège*, cf. gr. *archistrategos*.

arhistratíg s.m. v. **arhistrateg**.

arhondár, *arhondari* s.m. Călugăr care avea în grijă arhondaricul (clădire sau parte a ei într-o mănăstire destinată găzduirii oaspeților) și îi primea pe oaspeții mănăstirii. ○ Et. ngr. *arhondáris*.

arhondăreásă, *arhondărese* s.f. Călugăriță care avea în grija sa arhondaricul și îi primea pe oaspeții mănăstirii. [Var. arhondăriță s.f.]. ○ Et. *arhondar* + suf. *-easă*.

arhondăriță s.f. v. **arhondăreasă**.

arhónțe, *arhonți* s.m. Unul dintre cei 9 magistrați anuali, care guverna republica ateniană; nobil, boier. ○ Et. fr. *archonte*, lat. *archon*, *-tis*, gr. *arkhon*, *-tos*.

armangíu, *armangii* s.m. Lucrător sau paznic la un arman

(loc unde se adunau și se treierau cerealele, uneori cuprinzând mai multe arii). ○ Et. *arman* + suf. *-giu*.

armăș, *armași* s.m. **1.** Om înarmat, care slujea ca soldat în timp de război, iar în timp de pace, ca paznic al stăpânului. **2.** (În Țara Românească și Moldova, sec. XV-XIX) Mare dregător, însărcinat cu paza temnițelor, cu executarea hotărârilor privind pedeapsa capitală, cu siguranța publică; se ocupa și de țigani domnești și prinderea și aducerea celor fugiți. *Vel armaș* sau *Marele armaș* – maimarele peste toți armașii. ○ Et. *armă* + suf. *-aș*.

armășél, *armășei* s.m. **1.** Slujbaș, subaltern al armașului. **2.** (La pl.) Ceată de oșteni artileriști sub porunca marelui armaș. ○ Et. *armaș* + suf. *-el*.

armășoáie, *armășoaie* s.f. Soția armașului. ○ Et. *armaș* + suf. *-oaie*.

armuriér, *armurieri* s.m. **1.** Persoană care fabrica, vindea sau repara arme de foc. **2.** Persoană însărcinată, în trecut, cu păstrarea și cu întreținerea armamentului într-o unitate militară. ○ Et. fr. *armurier*.

arnăút, *arnăuți* s.m. (În Țara Românească și Moldova) Soldat mercenar de origine albaneză (ulterior și de altă

origine, dar îmbrăcat în costum național albanez), angajat în garda domnească; servitor înarmat, angajat în suita unui boier pentru pază, paradă etc. ○ Et. tc. *arnavud*.

arșicár, *arșicári* s.m. Persoană care juca arșice [oase ale articulației genunchiului, la picioarele (de dinapoi ale) mieilor și caprelor, folosite la un joc de copii]. ○ Et. *arșice* + suf. *-ar*.

asaúl, *asauli* s.m. Titlu dat comandantului unui detașament de cazaci zaporojeni, grad inferior hatmanului; persoană care purta acest titlu. ○ Et. tăt. *asaul* (tc. *yasaul*), cf. rus. *asaul*.

ascherlíu, *ascherlíi* s.m. Soldat turc în termen (ascher = armată otomană). [Var. *ischerlíu* s.m.]. ○ Et. tc.

asesór, *asesori* s.m. **1.** Reprezentant al poporului la procese. **2.** Ajutorul judecătorului. ○ Et. lat. *assesor*, fr. *assesseur*.

ástaloș, *astaloși* s.m. Meșter tâmplar. ○ Et. magh.

astaragíu, *astaragii* s.m. Fabricant sau negustor de astar (pânză groasă folosită mai ales pentru căptușeală la haine, dar și pentru acoperit fața morților, pentru împodobit caii domnești sau pentru strecurat și cernut). ○ Et. *astar* + suf. *-agiu*.

așezământár, *așezământari* s.m. Slujbaș însărcinat cu repartizarea și cisluirea impozitelor. ○ Et. *așezământ* + suf. *-ar*.

atamán, *atamani* s.m. Căpitan de cazaci; hatman. ○ Et. rus., ucr. *ataman*.

atlíu, *atlii* s.m. Călăreț din armata turcească. ○ Et. tc.

auditór, *auditori* s.m. Judecător austriac de demult. ○ Et. fr. *auditeur*, lat. *auditor*.

aurár, *aurari* s.m. **1.** Meșter care lucra obiecte de aur. **2.** Persoană care extrăgea aur din mine, din nisipul râurilor. **3.** Zlătar; cuiungiu. ○ Et. *aur* + suf. *-ar*.

auriga s.m. **1.** Persoană care conducea un car la întrecerile dintr-un circ antic. **2.** Vizitiu. ○ Et. lat. *auriga*.

ausvertigher minister s.m. Ministru de externe. ○ Et. germ.

avgíu, *avgii* s.m. (La pl.) Corp de vânători care, în timp de pace aduceau la masa domnească diferite vânături, iar în timp de război se aflau în tabără în serviciul domnitorului; persoană care făcea parte din acest corp. ○ Et. tc.

azáp, *azapi* s.m. (La pl.) Veche miliție otomană, infanterie neregulată care era expusă mai întâi atacului dușmanilor (locuiau în garnizoană); persoana

nă care făcea parte din această miliție. ○ Et. tc.

azap taifesi s.m.pl. Ceată de

azapi, trăgători, din marina otomană, păzitori de cetăți. ○ Et. tc.

B

babeingiu s.m. v. **mabeingiu**.

bacál, *bacali* s.m. Băcan. *Bacalbașă* – starostele breslei băcanilor (în epoca fanariotă). [Var. *bacálbașa* s.m.]. ○ Et. v. *băcan*.

bacálbașa s.m. v. **bacalbașă**.

bacevân s.m. (În epoca fanariotă) Negustor de legume, zarzavagiu. [Var. *bucevân* s.m.] ○ Et. tc.

badjár, *badjari* s.m. Perceptor de taxe de negoț, vameș. ○ Et. tc.

baiadéră, *baiadere* s.f. Dansatoare indiană. ○ Et. fr. *bayadère*.

bail s.m. Denumirea ambasadorului Veneției în Imperiul Otoman în epoca medievală.

bairactár, *bairactari* s.m. Port-drapel, stegar care purta bairacul (steag turcesc foarte lat, de mătase, ce se purta înaintea sangeacului; a fost introdus și în

armata noastră). [Var. *baraictár* s.m.].

balgi-báșa, *balgi-bași* s.m.

1. Trimis al Porții Otomane, însărcinat cu strângerea cantității de miere și ceară, necesară seraiului. **2.** Trimis al hanului tătăresc, care lua tributul de miere de la moldoveni. ○ Et. tc. *balci bași*.

balgiér, *balgieri* s.m. Povarnagiu, velnicer.

balgiereásă, *balgierese* s.f.

1. Soție de balgier. **2.** Povarnagioaică. ○ Et. *balgier* + suf. *-easă*.

balgiú, *balgii* s.m. Negustor turc, care aproviziona Poarta Otomană cu miere din țările române. ○ Et. tc. *balci*.

balhanégi s.m. pl. Producători sau negustori de miere în trecut.

balistár, *balistari* s.m. Servant al unei baliste (mașină

de război pentru aruncat pietre), pușcaș. ○ Et. *balistă* + suf. *-ar*.

baltagár, *baltagari* s.m. Persoană care lucra baltage. ○ Et. *baltag* + suf. *-ar*.

baltagér, *baltageri* s.m. **1.** Luptător cu baltagul. **2.** Halebardier.

baltagú, *baltagii* s.m. Soldat din garda seraiului, înarmat cu secure sau baltag. *Baltagibaș* – căpitanul turcilor înarmați cu baltag, care serveau în garda palatului. ○ Et. tc.

baltagilár chekaiasi s.m. Comandantul regimentului de baltagii. ○ Et. tc.

ban, *bani* s.m. **1.** Titlu conferit de regii Ungariei mai întâi unor nobili de rang inferior din Transilvania, ulterior, guvernantorilor sau comandanților militari ai unor provincii de graniță (printre care și banul Severinului); persoană care avea acest titlu. **2.** (În Țara Românească, în sec. XV-XIX) Mare dregător, cel dintâi după domn, având atribuții administrative, militare și judecătorești. **3.** Mare dregător fără atribuții fixate (în Moldova, în sec. XVII-XIX). ○ Et. cf. magh. *ban*, scr. *ban*.

barabán, *barabani* s.m. Toboșar care chema mușterii la mezat. ○ Et. rus.

baraictár s.m. v. **bairactar**.

barát s.m. v. **bărat**.

barâșnic, *barâșnici* s.m. Persoană care, pentru o sumă de bani primită fie de la vânzători, fie de la cumpărători, mijloeca vânzarea de vite mari, îndeosebi de cai, în zilele de iarmaroc. [Var. boróșnic s.m.]. ○ Et. sl.

bard, *barzi* s.m. Autor de cântece religioase și războinice la celții din Antichitate. ○ Et. lat. *bardus*, fr. *barde*.

baroánă, *baroane* s.f. Baroneasă. ○ Et. *baron*. Cf. fr. *baronne*.

barón, *baroni* s.m. (În Evul Mediu, în vestul și centrul Europei) Mare senior, posesor al unei baronii, având pe domeniul său drepturi feudale depline. ○ Et. fr. *baron*.

baroneásă, *baronese* s.f. (În Evul Mediu, în vestul și centrul Europei) Posesoare a unei baronii; soție sau fiică de baron; baroană. ○ Et. *baron* + suf. *-easă*.

basmagú s.m. v. **basman-giu**.

basmagú, *basmangii* s.m. Fabricant sau negustor de basmale. [Var. basmagú s.m.]. ○ Et. tc. *basmaci*.

baș s.m. **1.** Cap, căpetenie, mai-marele (unei bresle de negustori sau de meseriași); stăroste. **2.** Element de compunere, având sensul de „principal”, „cel

mai înalt în grad”, în cuvinte turcești care denumesc funcții sau ranguri; este folosit uneori la formarea unor substantive. ○ Et. tc. *baş*.

baş-agá, *baş-agale* s.m. **1.** Întâiul eunuc al haremului sultanului. **2.** Primul căpitan sau comandant al unui detașament de turci. ○ Et. tc. *başağa*.

baş-beşleágă s.m. Comandantul beşliilor. ○ Et. tc. *baş beşli ağasi*.

baş-boiér, *baş-boieri* s.m. Primul boier al țării, care era, totodată, și președinte al divanului sau chiar guvernator provizoriu (caimacam) al țării; boier de seamă, boier mare. ○ Et. *baş + boier*.

baş-bulubáš s.m. v. **baş-bulucbaş**.

baş-bulubáša s.m. v. **baş-bulubaş**.

baş-bulucbáš, *baş-bulucbaşi* s.m. Căpetenia bulucbaşilor, care, în calitate de șef al gărzii domnești, supraveghea închisoarea curții, avându-i sub comanda sa pe seimeni. [Var. *baş-bulucbáša*, *baş-bulubáš* s.m.]. ○ Et. tc. *başbölükbaşi*.

başbuzúc, *başbuzuci* s.m. Ostaș voluntar, fără soldă, din trupele otomane neregulate, care trăia din jaf. ○ Et. tc. *başibozuk*.

baş-caimacám, *baş-caimacami* s.m. Mai-marele caimaca-

milor. [Var. *baş-caimacán* s.m.]. ○ Et. tc. *baş kaymakam*.

baş-caimacán s.m. v. **baş-caimacam**.

baş-capicheháie s.f. v. **baş-capuchehaia**.

baş-capigú s.m. v. **baş-capugiu**.

baş-capucheháia s.m. Întâiul agent diplomatic al țărilor române pe lângă Poarta Otomană. [Var. *baş-capicheháie*, *baş-capucheháie* s.m.]. ○ Et. tc. *baş kapikâhaya*.

baş-capucheháie s.f. v. **baş-capuchehaia**.

baş-capugú, *baş-capugii* s.m. Capegi-bașa. [Var. *baş-capigú* s.m.]. ○ Et. tc. *baş kapucu*.

baş-ceaúş, *baş-ceauşi* s.m. Ofițer superior cu anumite atribuții. ○ Et. tc. *baş çavuş*.

baş-ciohodár, *baş-ciohodari* s.m. **1.** (La turci) Primul ciohodar sau camerier al sultanului. **2.** (În Țara Românească și Moldova) Întâiul cămăraș al domnului, mai-marele peste ciohodari, având sarcina de a-l încălța și descălța pe domn; de asemenea, avea sarcina, din poruncă domnească, să-i ridice și să-i bage pe boieri la închisoare. ○ Et. tc. *baş çuhadar*.

baş-conaccú, *baş-conaccii* s.m. Mai-marele conacciiilor,

care se ocupa de conace atunci când domnul călătorea. ○ Et. tc.

baş-hahám, *baş-hahami* s.m. Mai-marele peste hahami. ○ Et. tc. *baş haham*.

baş-tergimán, *baş-tergimani* s.m. Întâiul dragoman al sultanului sau al domnului. ○ Et. tc. *baş tercüman*.

baş-suci s.m. Mai-marele peste blănari. ○ Et. *baş + suci* (magh.).

bazarghidan, *bazarghidani* s.m. Negustor în bazar. *Bazarghidan başa* – Mare negustor care procura stofele necesare palatului imperial. ○ Et. tc.

băcál s.m. v. **băcan**.

băcan, *băcani* s.m. Negustor care vindea produse de băcănie. [Var. *bacál*, *băcál* s.m.] ○ Et. tc. *bakkal*.

băcălie, *băcălii* s.f. **1.** Soția băcanului. **2.** Negustoreasă. ○ Et. cf. *băcan*, *băcănie*.

băiaș, *băiași* s.m. **1.** Lucrător însărcinat cu deservirea clienților într-o baie publică. **2.** Miner. **3.** Țigan lingurar, zlătar. ○ Et. *baie* + suf. *-aș*.

băibărăcár, *băibărăcari* s.m. Fabricant ori vânzător de baibarace (haine scurte până la brâu, purtate la țară). ○ Et. *baibarac* + suf. *-ar*.

băieș, *băieși* s.m. **1.** Muncitor care lucra într-o mină (de aur). **2.** Țigan aurar, zlătar.

[Var. *baiéș* s.m.]. ○ Et. *baie* + suf. *-eș*.

băieștrár, *băieștrari* s.m. Slugă angajată pentru a face curse și comisioane; băiat de alergătură. ○ Et. *băieștru* (*buiestru*) + suf. *-ar*.

băieșiță, *băieșițe* s.f. **1.** Soție de băieș. **2.** Femeie care lucra într-o mină. ○ Et. *băieș* + suf. *-iță*.

bănár, *bănari* s.m. Slujbaș sau lucrător la monetăria statului; persoană care făcea bani. [Var. *bănáriu* s.m.]. ○ Et. *ban* + suf. *-ar*.

bănáriu s.m. v. **bănár**.

băneásă, *bănese* s.f. Soția banului. ○ Et. *ban* + suf. *-easă*.

bănișór, *bănișori* s.m. Slujbaș, dependent de marele ban al Craiovei, având atribuții judecătorești. ○ Et. *ban* + suf. *-ișor*.

bărát, *bărați* s.m. Călugăr sau preot catolic, mai ales din România. [Var. *barát* s.m.]. ○ Et. magh. *barát*.

bărbiér báșa s.m. Bărbierul curții domnești. ○ Et. *bărbier* + *baș*.

bărcár, *bărcari* s.m. Persoană care se ocupa cu bărcuitul (căutarea și găsierea stupilor sălbatici, pentru a lua de aici mierea).

beccú, *beccii* s.m. Vechi paznic de noapte.

becér, *beceri* s.m. Boier de rang inferior, care supraveghea bucătăria domnească; bucătar al curții domnești, mai ales plăcintar; răspundea, de asemenea, de beciurile domnești. [Var. *beciáriu* s.m.]. ○ Et. *beci* + suf. *-ar*.

beciáriu s.m. v. **becer**.

beglerbéi s.m. v. **beilerbei**.

bei, *bei* s.m. **1.** Guvernator al unui oraș ori al unei provincii turcești sau supuse suzeranității turcești, având rangul unui pașă cu un singur tui. **2.** Domn al unui principat autonom, supus suzeranității turcești; titlu dat de către turci domnilor Țării Românești și Moldovei. **3.** Titlu onorific. ○ Et. tc. *bey*.

beilerbéi, *beilerbei* s.m. Guvernator general al unei provincii din Imperiul Otoman, pașă cu trei tuiuri. [Var. *beglerbéi* s.m.]. ○ Et. tc. *beylerbeyi*.

beilicciú, *beiliccii* s.m. Funcționar turc care strângea beilicul (dare sau dijmă, plătită mai ales în oi, beifului – pentru Constantinopole – sau domniei) în țările române. *Beilicci-báșa* – mai mare peste beiliccii. ○ Et. tc.

bélfer, *belferi* s.m. Dascăl, institutor, învățător, profesor (mai ales în școlile confesionale evreiești). ○ Et. idiș *belfer*.

benderlíu, *benderlii* s.m. Ostaș turc din garnizoana Benderului.

berár, *berari* s.m. Negustor care ținea o berărie. ○ Et. *bere* + suf. *-ar*.

beratlíu, *beratlii* s.m. (În epoca fanariotă) Persoană care deținea un berat (diplomă sau brevet de investitură dat de către Poarta Otomană, mai ales domnilor țărilor române, la instalarea la domnie). ○ Et. tc.

berbér bașá s.m. v. **bărbier-bașa**.

bérciu, *bercii* s.m. Crainic, pristav. ○ Et. sb.

bersckr s.m. Luptător viking, renumit prin cruzime.

beșleágă, *beșlegi* s.m. Căpitan de beșlii; persoană care răspundea de un oraș și avea rang de căpitan al unui corp de călăreți; veteran. ○ Et. tc. *beșli ağasi*.

beșlíu, *beșlii* s.m. Soldat otoman, cavalerist, care făcea serviciul de jandarmerie sau de curierat; (la pl.) corp de cavalerie ușoară, format, inițial, din oșteni turci, apoi din creștini, supuși ai țării sau străini, pentru paza localităților și piețelor și curieri domnești. ○ Et. tc. *beșli*.

bezmánár, *bezmánari* s.m. **1.** Embaticar. **2.** Slujbaș însărcinat cu strângerea bezmă-

nului (embatic). ○ Et. *bezmăn* + suf. *-ar*.

bichetás s.m. v. **pichetaș**.

bicigás, *bicigași* s.m. Slujbaș al Menzilului (Poștei) în Țara Românească la începutul secolului al XIX-lea, care era scutit, pentru slujba prestată, de unele dări.

bilitór, **-oare**, *bilitori*, **-oare** s.m. și f. Persoană care spăla, înălbea rufele. ○ Et. sb.

bimbașă, *bimbași* s.m. Comandant a 1.000 de soldați în armata otomană; maior. ○ Et. tc. *binbași*.

bina emini s.m. Inspector de clădiri (bina = clădire mare, cu mai multe încăperi, servind pentru locuințe și mai ales pentru prăvălii; clădire în construcție). ○ Et. tc.

binagíu, *binagii* s.m. Antreprenor de construcții. ○ Et. *bina* + suf. *-giu*.

binișlíu, *binișlii* s.m. Persoană care purta biniș (haină boierească lungă de ceremonie, cu mânecile largi și despicate, strânsă pe bust și largă în poale, căptușită cu blană, devenită cu timpul îmbrăcăminte a vechilor lăutari). ○ Et. tc. *binișli*.

birár, *birari* s.m. Slujbaș însărcinat cu strângerea birului; perceptor (al impozitelor către stat), recrutat din categoriile

sociale privilegiate. ○ Et. *bir* + suf. *-ar*.

birăiță, *birăițe* s.f. Soția birăului. ○ Et. *birău* + suf. *-iță*.

birău, *birăi* s.m. **1.** Primar în vechile așezări sătești din Transilvania. **2.** Judecător în Transilvania medievală. **3.** Șef peste șavgăii (lucrătorii) de la ocele Moldovei. ○ Et. magh. *bíró*.

bircíu, *bircii* s.m. Dregător care aduna birul.

birjár, *birjari* s.m. Vizitiu (și proprietar) al unei birje. ○ Et. *birjá* + suf. *-ar*.

bírnic, **-ă**, *birnici*, **-ce** s.m. și f. **1.** Persoană care plătea bir, care era supusă la bir; contribuabil, dajnic. **2.** Om de rând, din clasele de jos (țăran sau negustor). **3.** Tributar. ○ Et. *bir* + suf. *-nic*.

birtás, *birtași* s.m. Hangiu, cel care ținea un birt, cârciumar. ○ Et. *birt* + suf. *-aș*.

birtășită, *birtășițe* s.f. **1.** Soția birtașului. **2.** Femeie care ținea un birt. ○ Et. *birtaș* + suf. *-iță*.

blagocín, *blagocini* s.m. Administrator bisericesc al unei plase (în Moldova). ○ Et. rus.

boáctăr, *boactări* s.m. Paznic de noapte, cantonier, sergent. ○ Et. germ. *Wächter*.

bocangíu, *bocangii* s.m. Cizmar.

bocceagiu, *bocceagii* s.m. **1.** Fabricant sau vânzător de boccele (șaluri înflorate, uneori cu broderii de fir, pătrate, pe care le purtau femeile pe spate; bucăți de îmbrăcăminte de calitate inferioară sau veche în care se înfășoară diferite mărfuri pentru a fi transportate; pachet de tutun). **2.** Negustor ambulant de mărunțișuri (pânză, ace, ață), care-și ducea marfa în spate, într-o boccea; tolbaș, coropcar, marchitan, mămular, colportor. [Var. boccegiu, bogcegiu, buccegiu s.m.]. ○ Et. tc. *bohçacı*.

boccegiu s.m. v. **bocceagiu**.

boccii, *boccii* s.m. **1.** Curățitor de latrine sau de gropi. **2.** Tăietor de vite la zalhana; parlagiu. ○ Et. tc. *bokçu*.

bogasiér, *bogasieri* s.m. Negustor de bogasiu (materie orientală adusă din Țarigrad sau din Rumelia, în toate culorile, cu fața lucioasă, care se întrebuintă mai ales la căptușeli); negustori care vindeau articole de manufactură, țesături colorate, îndeosebi bogasiu, lipscărie. ○ Et. *bogasiu* + suf. *-ar*.

bogăsăriță, *bogăsărițe* s.f. **1.** Soția bogasierului. **2.** Femeie care făcea negoț cu bogasiu. ○ Et. *bogasier* + suf. *-iță*.

bogcegiu s.m. v. **bocceagiu**.

boiangioaică, *boiangioaice* s.f. Femeie care vopsea textile. ○ Et. *boiangiu* + suf. *-oaică*.

boiangiu, *boiangii* s.m. Vopsitor de haine, pânzeturi, bumbac, lână și alte textile. [Var. boiengiu s.m.]. ○ Et. tc. *boyacı*.

boiárin s.m. v. **boier**.

boiáriu s.m. v. **boier**.

boiengiu s.m. v. **boiangiu**.

boiér, *boieri* s.m. **1.** Persoană care aparținea clasei sociale dominante din statele feudale românești, inițial proprietar al unei mari întinderi de pământ; ulterior, după întemeierea Principatelor Române, deținător al unei dregătorii în ierarhia administrativă și militară a țării. *Boier mare* (sau *boier velit* ori *de clasa I*) – boier care stăpânea mai multe sate sau care deținea una dintre cele mai înalte dregătorii. *Boier de clasa a II-a* (sau *vtori boier*) – boier care deținea aceeași dregătorie, dar de rangul al doilea. *Boier de clasa a III-a* (*treti boier*) – boier care deținea aceeași dregătorie dar de rangul al treilea. *Boier-bașa* – căpetenia boierilor. **2.** (Prin extindere) Orice demnitar sau dregător mare; nobil. **3.** Urmaș al vechilor boieri; (prin extindere, în raport cu țărani) proprietar sau arendaș de moșie, moșier; (în raport cu slugile sau

slujbașii) stăpân; (în raport cu clasele de jos) om bogat, bogătan. **4.** Titlu de politețe, adresat persoanelor înstărite, celor cu funcții administrative etc. [Var. boiárin, boiáriu, boiériu s.m.]. ○ Et. sl. *boljarinŭ*.

boiereasă, *boierese* s.f. Boieroaică. ○ Et. *boier* + suf. *-easă*.

boierináš s.m. v. **boiernaș**.

boierită, *boierite* s.f. Boieroaică. ○ Et. *boier* + suf. *-ită*.

boiériu s.m. v. **boier**.

boiernáš, *boiernași* s.m. **1.** Boier mic, care ocupa o dregătorie inferioară la curte sau pe lângă domn. **2.** Boier cu puțină avere, de la țară. [Var. boierináš s.m.]. ○ Et. *boierin* + suf. *-aș*.

boieroaică, *boieroaice* s.f. **1.** Soție de boier mare. **2.** Mare proprietară de pământ; boiereasă, boieroaie, boierită. ○ Et. *boier* + suf. *-oaică*.

boieroáie, *boieroaie* s.f. Boieroaică. ○ Et. *boier* + suf. *-oaie*.

boinic, *boinici* s.m. Luptător, atlet; gladiator. ○ Et. sl. *bojnikŭ*, cf. sb. *bojnik*.

bolniceár s.m. v. **bolnicer**.

bolnicér, *bolniceri* s.m. **1.** Persoană care îi îngrijea pe bolnavii dintr-o bolniță (spital, pe lângă o mânăstire, un așeză-

mânt de binefacere; infirmerie; loc apărat unde se izolau și se îngrijeau vitele bolnave), infirmier. **2.** Persoană care îngrijea vitele bolnave dintr-o bolniță. [Var. bolniceár s.m.] ○ Et. sl. *bolničarŭ*.

boltăș, *boltași* s.m. Negustor de prăvălie (de manufactură), prăvălaș, tarabagiu; (boltă = prăvălie de meșteșugar, dugheană, magazie). ○ Et. *boltă* + suf. *-aș*.

bombardár, *bombardari* s.m. Persoană care fabrica sau mânduia bombardele (mașini de război cu care, în Evul Mediu, se aruncau bolovani de piatră sau alte proiectile grele asupra fortificațiilor; mașină de aruncat bombe). [Var. bombardáriu s.m.]. ○ Et. *bombardă* + suf. *-ar*.

bombardáriu s.m. v. **bombardar**.

bonetiér, *bonetieri* s.m. Fabricant sau negustor de bonete.

boróșnic s.m. v. **barășnic**.

boscár, *boscari* s.m. Scamator. ○ Et. *Bosco* (n. pr.) + suf. *-ar*.

bostangíu, *bostangii* s.m. **1.** Cultivator de bostani, bostănar. **2.** Soldat pedestru din garda sultanului, care avea grijă și de grădinile seraiului. *Bostangi-bașa* (*bostangi-pașa*) – căpetenia bostangiilor, comandantul gărzii